

**Bavaria Sancta Maximiliani Sereniss. Principis Imperii,
Comitis Palatini Rheni, Vtrivsq. Bav. Dvcis Avspiciis**

Rader, Matthäus

Monachii, 1615

S. Carolvs Magnvs Imperator.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79686](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79686)

S. CAROLVS MAGNVS.

Hercum sanguis, quondam tria fulmina mundi
Tres MAGNI titulos obtinuere ducis;
Persarum dominor, gener alter dictatoris,
Et MAGNVS ROMÆ conditor ille noue;

CAROLE quartus ades, tribus his cognomis heros,
Par armis, maior sed pietate tribus.
Fuderunt reges illi, strauere tyrannos;
At tibi MAGNE ipsi succubuere DEI.

S. CAROLVS

DE SCROLES MAGNO IN B

SCROLES MAGNAZ

SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B

SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B
SCROLES MAGNO IN B

SCROLES MAGNO IN B

DE S. CAROLO MAGNO
S. CAROLVS MAGNVS

78

IMPERATOR.

AROLVS, propter rerum, quas gessit, magnitudinem, Alexandri Macedonis, Pompeij, Constantini exemplo, ex virtute dictus cognomento Magnus, rectius veriusq; propter singularē militaris disciplinæ scientiam, summā literarum cognitionem, ardentissimū religionis ac pietatis studium, ter maximus appellādus, Anno post Christum natum DCC. altero & quadragesimo, Pipino Francorum Rege ex Berthā seu Berthradā Græcā principe natus, genus, meo quidem animo, à Boiis, non hi ab illo, traxit. Vtīlo Agilolfingus Theodonis primi frater Carolinorum auctor fuīt, vt alibi fortasse, Deo auspice, ostendemus. Sed quo loco natus, Eginhardo auctore, incertum; siue patrium solum fuit Ingelshai- mium, quod altero milliari Moguntiā distat; seu Caroloburgū, quod in Boicā tertio lapide ab urbe Monachio, regiā principum ab- est; siue haud procul Leodio, vt Belgæ volunt; siue demum Ingel- haimij apud Francos. Nam ferè de Caroli hodie, vt olim de Home- ri patriā certatur. Nos cum Eginhardo negamus natalem terram Caroli certō sciri posse. Carolum Martellum habuit auum, qui pri- mus Franciam ab impotenti Tyrannorum dominatu in libertatem asseruit. Saracenos duobus ingentibus prælijs primū ad Pietaui- um oppidū, deinde Byrram flumen superauit. Pipinus pater ex præ- fecto Palatij rex, post quintum decimum, quām regnare occuperat, annum interfusā cuti aquā extinctus, regni hēredes Carolomannū, & Carolum Magnum ex se natos reliquit. Carolus Pipini sortitus partem, Carolomannus patrium regnum accepit, qui spretis rebus humanis dudum se Deo per S. Benedicti religionem totum deuo- uerat, & imperium cælestē contemptis rerum mortalium umbris af- fectārat; vnde & æternam sibi in cælo terraque gloriam concilia- uit. Hoc transmittendum silentio non est, eodem anno geminos in lucem heroas editos, quorum Thassilo Bojorum principatum fi- niit, Carolus M. ad Francos translatum inchoauit; cum Theodo- princeps gentis, Boicam anno receptæ salutis quingentesimo octauo, Romanam tum prouinciam inuasisset, quam Theodo vltimus & vnicus Thassilonis hæres, ducentesimo post & octogesimo anno cum patre amisit, vtī Augustulus imperium Romanum ab Augusto incho-

ADCECXTV.
Eginhar-
dus, Melo-
nus, Baro-
nus, Offi-
cium de
Carolo M.
Tom. 2.
Ant. L. ge-
neal. Caro-
M. Tom. 5.
Sangalen-
sis, armori-
nus lib. 4.
Et s. Scri-
ptores Fra-
corū. The-
ganus.
Chronicon
Belgicum.
Scriptores
Germano-
rum, ali-
jacenti,
potissimi
Eginhar-
dus, Amo-
nus, The-
ganus.

DE S. CAROLO MAGNO

inchoatum, Constantinus Palæologus Constantinopolitanum, quod Constantinus M. fundârat, finiuit, & Carolus M. postlimi-
nio occidentis imperium restituit, & Franciæ, Germaniæque intu-
lit, primus ex Germanis ab summo orbis arbitro Pontifice Leone III.
imperioriâ laureâ insignitus. Iam per capita Caroli studia, mores,
coniugia, bella, religionis tutelam, propagationem, cultum, ædes
sacras, fata denique vltima, ædes, aliâque pietatis opera compendio
exequamur. Quibus exercitationibus crescentem pueritâ florem
initiarit, et si scriptores non exponant, & Eginhardus infantiam,
pueritâmque scriptis neget illustratam; Grammaticâ tamen tiroci-
nio à Petro Pisano Diacono imbutum tradit. Elegantiam dicendi,
rationem disputandi, & ratiocinandi; cælestium item rerum disci-
plinam, astrorûmque cognitionem ab Albino, cognomento Alcu-
ino, haufisse docet. Quin & versum struere nôrat, & hodie Hadri-
ani Epitaphios, & epistola ad Paulum Diaconum legitur. Sacrârum
litterarum volumina tam tractata habebat, vt ipse discipulus magi-
strum suum erudiret, & quæstiones ab eodem sibi positas expediret.
Rerum Ecclesiasticarum studio fuit tanto, vt carmina, hymni, oda-
ria, ipsius potissimum jussu & auctoritate componerentur, quæ ho-
diéque in Ecclesiâ retinentur. Ex quibus omnibus facile cogas, Ca-
rolum primam adolescentiam in literarum meditatione, præter re-
gias equitandi, venandiq; & arma tractandi artes, consumpsisse, nec
postea, vbi paulatim à bellicis studijs otium erat, intermisisse, vt &
hac in re cum Iulij, Augustis, Germanicis, Julianis, Theodosijs cō-
tendi meritò poscit. Academias geminas instituit, Ticinensem &
Lutetianam, illam, inquam, Academiarum omniū parentem & re-
ginam, ex quâ, velut ex equo Trojano, tanta virorum copia, omni
doctrinarum genere cultissima profluxit. Bononiensem à Theodo-
rico eretam instaurauit. Latinam linguam æquè ac patriam calle-
bat, Græcam intelligere melius, quâm pronunciare posse credeba-
tur, adeò disertus erat, vt eloquentiam ipsam docuisse, non ab illâ
artem dicendi didicisse videretur.

Virtute militari, quâ arte & scientiâ; quâ fortitudine & felici-
tate, ita præstabat, vt pares fortasse Constantiū M. & Theodosium
habuerit, neminem certè, præsertim ex Christianis, superiorem. In-
ter paganos cum Alexandro & Cæsare jure componas. Quinto de-
cimo anno à patre Marti initiatus prælio adsuit, quo Varifarium
Aquitaniæ principem Pipinus bello nouennali persecutus, tandem
fregit, cepit, & defectionis pœnas morte luere coëgit. Composita
videbatur Aquitania, cùm Pipino vitâ & regno cedente, Hunoldus
patratum

patratum vt putabatur bellum instaurat, quem Carolus jam suis auspicijs prælio, quod primum commisit, fugatum, Aquitania exuit, nec apud Vascones confidere passus, ipsum Vasconum ducē Luponum cum dedito Hunoldo in fidem & clientelam accepit, & Aquitaniam, Vasconiamque omnem, in suam ditionem rededit.

Tertium rogatu Hadriani Pont. in Longobardos tum Ecclesiæ, vñ superioribus annis, infestos suscepit, regem illorum Desiderium Ticini per totam hyemem arcta obsidione circumfessum, & se & regnum dedere, quibus viator voluit conditionibus coëgit. Interim Carolus relicto ad munitiones milite, Romam pietatis caussa contendit, & reuersus Desiderium exire compulsum custodiæ mandauit, Adalgisus Desiderij filius, & regni hæres, Constantinopolim profugit, ibique diem vltimum clausit. Carolus Italiam potitus, quæ Longobardus Ecclesiæ subtraxerat, restituit; regem aeterno exilio multauit. Amplius ducentos annos Longobardū in Italiam dominatū, Carolus vna obsidione domitum, regnōq; exutū, in Eburnes exulatū misit. Saxonum inde excepit, quod tres & triginta annos durauit, saepe compositum, saepe instauratum. Alterum postea Longobardicum, quo Rotgandum Foroiulij regulum regnum affectantem occidit. tum Hispanticum Hunnicumque, quod ipsum octennale fuit; Bohemicum, Danicum, Sclauonicum, Boicum, & alia fælici euentu gesta omnia, quod Carolus Ecclesiæ propugnator, ab supremo cæli Imperatore fuerit propugnatus; quem vtinam sequantur hodie principes; rebus sanè & suis & suorum melius consultum irent. Certe Numinis præsentia saepenumero Carolum apertis signis tutata est. Nam primo tumultu Saxonico, cum Eresburgum Saxonum arcem expugnasset, indeque ad Ermenfredam idolum euertendum properasset, in maxima terræ siccitate & aquationis inopia repente largissimum flumen vberrimis syndis exiliit, quo totus exercitus, jam triduum siti anhelans, recreatus vires recepit. Quin & absente Carolo, cum Saxo occasionem aucupatus ad oppidum Fristoriam castra posuisset, & Diui Bonifacij ædem summam conaretur flammis delere, nullā id ope exequi potuit, cum duo cælites fulgenti cultu parentes, terrem hostibus incussissent, vt omnes fugam certatim capesserent. relictus ad templi valvas barbarus (vt prodigium agnosceretur) quæ manu farmenta congesserat, cum plenis anima faucibus collecta, flatu incendere conaretur, & templo subiçere, eodem quo facinus tentabat habitu, genuque nitens, exanimatus, an sideratus? repertus est. Ethujusmodi significationibus tutela numinis saepius, quam sibi Caroli conatus, virtusq; cordi essent, declarauit.

O

Iam

DE S. CAROLO MAGNO

Iam ipsius robur corporis virésque eae fuerunt, ut propè fidem excedere viderentur. Equitem cataphractum; equumque uno ictu medios diuisit; militem armatum manu planâ sublatum, nullo negocio ad verticem usque capitis tollebat, aliisque inuicti roboris argumenta, velut alter Samson edebat. Imperij fines longè latèque protulit, ut merito occidentis imperator diceretur, cum omnem Italiam, Germaniam, Galliam obtineret, diuisumque orbem cum Nicephoro Orientis principe possideret; quamquam ille Carolum magis timebat, quam amabat, cum diceret:

Τὸν Φεργυκὸν Φίλον ἔχεις, γείνεται τοιοῦτος.

Francum amicum habeas, vicinum caueas.

Misitata illi passim ab Imperatoribus regibusq; digna tanto imperatore munera. Ex Perside Abdella legatus, papilionem & tentoria è serico attulit, mirandæ tum magnitudinis, tum artificij, vestem item peregrinam, odores, Arabum, opes, & vnguenta, balsamaque. Sed præ cunctis omnium oculos in se conuertit rarae artis, nouisq; ingenij horologium, quod in Francorum annalibus descriptum leges. Fuere & duo Lychnuchi supra communem nostratium modum. Idem per Isaurum inusitatæ, certè nostratibus inuisæ molis beluam Indicam Abulabazanem transmisit.

Clementia in victos quâ fuerit, vel ex hac Christianum & Christianissimum, ut illum Ecclesia honoris causa nuncupauit, agnoscas. Extra aciem quem hostium occidit? Desiderium seruauit; Thassilonem bello saepius victum, & Majestatis conuinctum, jussit alijs in coenobio subesse, qui suis domi male præfuerit. Pipinum nothum in conjuratione deprehensum, ut Thassilonem coegerit monachum induere. Iam verò socios exilio multauit, nisi qui dedere se recusabant. Saxoni toties rebellanti, toties perduelli, victoque aliam ferè legem non tulit, quam ut Christum, ejuratâ idolorum impietate, coleret. Vnde discas, quantum intersit inter Christianos principes & paganos, qui proscriptionibus imperia exhauebant, quotquot poterant, occidebant, quos non poterant, fugabant. Ut non sit magnoperè mirandum, plerisque ferro, quo tam impotenter abusi sunt, cecidisse, cum ex Imperatoribus Germanis, per annos amplius quadringentos nullus gladio occubuerit. Primus Philippus Aenobarbo natus, quod Othoni V Vitelospachio praefecto prætorio adulterinas literas, pro legitimis dedisset, filiamque diu despontam negasset, ferro cæsus, quod nolle factum, occubuit; cæteri omnes ante, fato suo, ex naturæ præscripto defuncti. Post nonnulli interemti.

Vxores

Vxores numerantur ab alijs quatuor, ab alijs quinque, ordine
ductæ, prima Desiderio Longobardorum Rege nata, vel, vt alij,
Theodorici soror; secunda Bertha, seu Hermingaria, quam post
annum, inuita matre, repudiauit. causam addit Sangall. clinicam
fuisse, Caroloque spem hæredis ademisse, factumq; id sanctorum
virorum consilio. Tertia, Hildegardis illa non Boica, vt non nemo
existimauit, sed Sueua genus, Geroldi Comitis, & Boicæ prætoris
soror, etiam tragico syrmate cantata, Campidonensis coenobij faci-
lè principis in Germaniâ conditrix: ex hac trigeminus stirpis virilis,
& totidem muliebris suscepit, Carolum, Pipinum, Ludouicum, qui
proximus à Carolo imperauit; Rotrudim, Bertam & Gislam. Terti-
am duxit à morte Hildegardis, Fastradam Francicam fœminam, fero-
cis ingenij: & hâc fato sublatâ, postremam Luitgardam, quâ item
rebus humanis exemptâ, cum alijs exinde consueuit, nullo jam nu-
ptiarum feedere copulatis, quod nemo sit ab omni parte beatus, vt
generofissima quæque vina suas alunt fæces; in lætissimâ segete in-
telix lolium succrescit; vbi mel, ibi fel; vbi vber, ibi tuber: has Ca-
rolus animi corporisque labes multis virtutum laudibus compen-
sauit, imò deleuit, tot inquam edibus sacris à fundamentis excitatis,
tantis pecuniarum copijs in egentes toto orbe effusis, tot sedibus E-
piscoporum positis, & amplissimorum prædiorum vsu, fructuque
locupletatis, vt taceam alia plena admirationis facta, quæ Cupidinis
non vulnera tantum, sed cicatrices etiam potuerunt abolere. Nam
pietas & religio, firmamenta Imperij, Caroli tanta fuit, vt cælestes
illi post mortem honores verè decernerentur.

Romam, voti caussâ, quater adjit, & religiosa Diuorum vesti-
gia summa cum veneratione exosculatus, toti posteritati singulare
pietatis exemplum reliquit, cuius monumentum est aurea pera,
mortuo ab humeris suspensa. Illo enim cultu in Vrbem venit.
Diu quoque Iacobi in Galiciâ celebrem religione ædem lustrauit.
vestem, fetis horrentem, majorem vitæ partem gestauit. Diuorum
res gestas per Paulum Diaconum conscribi, easq; statis diebus publi-
ce legi præcepit. Fastos Martyrum, conciones patrū colligi, omni-
umque, quibus imperabat, gentium res memoratu dignas in literas
mitti curauit. Rem diuinam in æde sacrâ assidue obiuit, neq; statas
preces & canonicas seu diurnas seu nocturnas, cum valuit, inquam
neglexit: sacris operantes magnâ religione attendit. Sacram su-
pellestilem, vestem, vasâ, omnemq; templorum ornatum tam copi-
osum instruxit, vt neque januæ tutelam gerentes, voluerit profano

O 2 cultu

DE S. CAROLO MAGNO

cultu munus suum obire. Canendi psallendique artem imprimis callebat, & ipse exerrantes emendabat, modesteque canentibus accinebat.

Nouas Episcopis sedes nouem posuit, Monasteriensem, quam Ludgero assignauit: vt Heriberto Mindensem, Halberstadianam Hildegrino, D. Vuiboni Osnaburgensem, Bremensem Nuitchardo, Hermario Padeburgensem, Verdensem Suuiberto, Heridago Hamburgensem, Hildesheimensem, seu Hildensem, Guntero; duas ad dignitatem Metropolitanorum prouexit, Iuuauensem & Hamburgensem. Basilicam magnæ D E : Matri visendam Aquis condidit, auro argentoque ornauit, cancellos & portas solidō ære jussit rigere. pilas è marmore Româ & Rauennâ aduecto surrexit.

Christiana lex passim à Carolo propagata; Saxones, Dani, Hunni, Sclavi, aliique, damnato dæmonum cultu, Christo se dederunt. Ecclesiam Romanam Longobardorum immanitate penè oppressam, victis barbaris in libertatem asseruit; oppida, agros, prouincias restituit, nouisque beneficijs cumulauit, immunitates ejusdem sanxit, pontificum creationem Ecclesiæ permisit, sibi nullum in eam jus vindicauit. Saxonas Diuo Petro dedicauit, ab Gallis annuam pensionem Romanæ Ecclesiæ destinauit, spolia hostium, præsertim Hunnorum, ad Diui Petri ædem ornandam Romam dono misit. Regibus Francorum, pontificum Romanorum tutelam commisit, vñ illos ab hostium incursionibus & insidiis propugnarent.

Catholicam Ecclesiæ Romanæ pietatem & sententiam à primâ infantia, ad yltimum vitæ punctum constantissimè retinuit, coluitque. eiisque disciplinam morum & cæremoniarum multis pontificum concilijs restituit. Felicis infelicissimi, Nestorianam sentam iam olim execratam olentis, celebratis pluribus patrum synodis, eliminauit, funditusque extirpauit. Pontificem Leonem à suis malè mulctatum, punitis noxijs dignitati restituit; ad se venientem summâ cùm veneratione exceptit.

Temperabat summum imperatoriæ majestatis fastigium planè Christianâ modestiâ, nec auro gemmísque, nisi summis Christi, Diuorumque celebritatibus cultus apparebat; quotidiana vestis parum à communi & plebejâ abhorrebat.

Accedebat in quotidiana victus ratione, temperantia, oderat ebriosorum clamores & intemperiem, ipse inter lautas etiam, quas raro instaurabat, coenas ter bibere, raro sæpius consuērat. Legibus vetuit, ne quisquam alterum ad pocula & ebrietatem prouocaret.

Sub

sub ipsis epulis acroáma audiebat, aut ex historiâ veteri majorum facta, potissimum tamen D. Augustini de Ciuitate Dei libris aures præbebat.

Augebant pietatem Caroli cælites, qui Diuorum illi Martyrum sacros artus, Saluji inquam, & Superij, aperuerunt. S. Suuiberti, seu Huniberti celebritati, cùm à S. Leone Pontifice maximo, cælitum albo ascriberetur, adfuit.

Singulare est, quod optimâ fide Scriptores referunt, de VVede-kindō Saxonum principe, qui diu negotium Carolo faceſſierat. Hic paectis cum Carolo inducijs, centone rogatoris tectus, clam venit in caſtra Caroli, an Dei? certè Deus in illis viſus. Statuerat barba-rus explorare minima maxima Caroli acta; pax jam conuenerat inter vtrumque, sed curiosus, rerum intimarum cupiebat luſtrare arcana. Caſtra posuerat Rex ad Oram flumen, propter VVAlmerſtadium Saxoniæ. Christi de morte triumphantis tum memoria apud Christianos festa ceremonia agitabatur, & ex more cum Imperatore miles ad cæleſtem agnum in ſacrâ synaxi ſumendum accumbebat. Ibi cum biduo antè (parafceue fuerat) VVede-kindus Caroli vultum notâſſet, moerore confuſum, animique dolorem non vulgarem præ ſe ferentem, ſed ipſo pòſt die Paschæ, eumdem Carolum attento prium & ſollicito ſimilem, mox velut abſterſâ omni curâ animi, ſerenâ fronte ad mensam, in medio ſacra-rio poſitam, accedere, puerumq; formâ elegantissimum regi à pur-purato Myſta propinari, ac deinceps alijs atq; alijs, infantemq; à qui-busdam abhorruiffe, & ægrè ad eos accessiſſe, ad alios verò vultu læ-to properaſſe, quibusdam ſe etiam amabilissimum præbuiffe. VVede-kindum ferunt hoc viſo attonitum, & inter ſtipem poſcentes de-prehendum atq; ad Carolum adductum, quæ vidiffet expoſuiffe, & vt Christianis ſacris initiaretur poſtulâſſe, Mindensimque Pon-tifici nouo nouam ſedem poſuiffe.

Nemo pius eſt, qui non ſit idem liberalis in egentes, cùm religio doceat humanis opibus cæleſtes theſauros cōparandos, ijsdémq; in miſeros effuſis, delictorum labes expiandas, quod copiosè præſtitit in omnes benignus Carolus, non populares tantum, ſed toto orbe remotos, Syros, Aegyptios, Afros, Palæſtinios, & quoscunq; denique vbi vbi gentiū degeret, ex Christiano cenuſu, laborare inopia cognofcebat, donis & pecunia ſubmiſſâ fouebat, eōq; nomine ſibi Perſarū, Afrorū, & Syriæ principes beneficijs deuinciebat, vt Christiani apud Barbaros degétes ſuis regibus propitijs vterentur. Peregrinos ita cō-pletebatur, vt non ſolum regia ipsius, ſed totū regnum aduenis, ad inuidiam propè ipsius inundaretur.

DE S. CAROLO MAGNO

Multa & visenda opera, ædésque sacras & palatia, porticus ac pontes, aliisque molitus, partim perfecit, partim inchoauit. Regiam Ingelhaimianam, in natali, vt multi ferunt, solo propter Moguntiacum; alteram Nouiomagi Vuali flumini imposuit. Longè celebratum & augustissimum est templum illius Aquis excitatum, & pons, passus quingentos longus, Rheno ad Moguntiam injectus, qui anno, quam moreretur Carolus, foedo nomine conflagravit.

Cœnobia, viris religiosis quatuor supra viginti, à fundamento erexit, quibus singulis singulas ex auro literas ducentorum pondo, ad signandum ordinem & tempus conditorum, literarum & elementorum ordine inscrisit. Alia, vetustate collapsa, instaurauit; orbem denique terrarum principum in oriente improbis imperijs fatigatum, quodammodo recreauit.

Testamento vero, quod triennio ante mortem confecit, opes, quas possedit vniuersas, aurum, inquam, omne, argentum tam signatum, quam rude, gemmásque, & omnem pretiosam supellecilem, ac regium apparatum, in tres partitus sortes; Primam integrum jussit custodiri, duas in vnam & viginti diuisas partes, Metropolitanis in imperio suo ciuitatibus tribuit, ita sortiendas, vt Archiepiscopus quisque ex acceptâ suâ sorte tridentem sibi retineret, duas reliquias subiectis Pontificibus assignaret. Sacræ pontificum majorum sedes nuncupatae sunt Roma, Rauenna, Mediolanum, Forum julij, Gradus, Colonia Agrippina, Moguntiacum, Salisburgum, Rotomagus, Treuiri, Senones, Vesuntium, Lugdunum, Remi, Arelatum, Vienna, Taratasia, Eborodunum, Burdegala, Turones, Bituriges. Primam autem ac Principem ex tribus capitalibus partibus ad usum vitæ quotidianum adhibuit: quod à morte ex eâ reliquum esset, quadrans omnium, viginti illis & vni Metropolitanis addetur. Ex altero quadrante liberi ac nepotes, mares juxta ac fæminæ hæredes essent. Tertius egentibus cederet; quartus aulicis officijs, seruis, inquam, & ancillis. Sacrum facelli domestici instrumentum, vel à majoribus acceptum, vel aliunde auctum, intactum, & sacro-sanctum jussit suo loco relinqu. Subscripte tabulis Episcopi undecim, Cœnobiarachæ quatuor, comites quindecim. Tabulas ipse Pontifex optimus Maximus Leo III. suâ manu confirmauit. Ludovicus Imperator secundum patris mortem, summâ fide quam primum executus est.

Fatalem illi diem (vti multis alijs ad summa Reipublicæ Gubernacula sedentibus usuvenit) multa prodigia portendere. Crebræ siderum duorum Principum defctiones, quibus imminentem Caroli

roli mortem sentire, lugeréque jam tum videbantur. Accedebat lurida solem medium inquinans macula, per septiduum spectata; porticus intra regiam & Basilicam subito collapsa; pontis decennali opere facti conflagratio; faces sereno cælo ante ejus ora emicantes; eodemque tempore equi, cui insidebat, cadentis, & vectorem grauiter afflagentis lapsus, jaculumque longe è Caroli manibus excusum; Palatij, in quo diuersabatur, assiduus tremor; conclavium crepitus; tactum de cælo summum Aquis templum; malum aureum è tecto dejectū; litteræ coronæ, CAROLVS PRINCEPS, expunctæ.

Ergo quarto decimo anno post octingentesimum à Christo nato, correptus est febri, quam inediā, ut sæpè consuérat, frustra pelle-re conatus est. Nam cum vehemens dolor pleuridis accederet, septimo post die, quam decubuerat, Aquis Granijs, rebus sacris rite munitus, ex laborioso mortalique imperio, ad tranquillum & immortale regnum triumphumque emigravit. Vixit annos duos supra septuaginta, Franciam rexit annos septem & quadraginta, Italiā triginta nouem, imperauit quatuordecim, obiit V. Calend. Febr. horā tertiā ante meridiem. Corpus maximā ceremoniā, & summo populi dolore, patriæ patrem lugentis, summae ædi B. V. ab ipso olim constitutæ illatum. Imperator multis nominibus felix; quod viuus Imperium Romanum ad Francos & Germanos, ab Pontifice Maximo acceptum, transtulerit; quod orbe toto victor inumeros ab hoste triumphos reportārit; quod hæredem ex se natum Ludouicum imperio reliquerit imperantem; quod orbem terrarum rerum gestarum magnitudine, nominisque gloria implerit; quod postea cælo adscriptus, inter cælites Diuus coli cœperit. Visitatur hodiéque ejus tumulus, arcu quasi triumphali nobilitatus, cum hac Epigraphe.

SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS
CAROLI M. ATQVE ORTHODOXI IMPERATO-
RIS, QVI REGVM FRANCORVM NOBILITÉR
AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FOELICI-
TER TENVIT. DISCESSIT SEPTVAGENARIVS
ANNO DOMINI DCCCXIII. INDICT. VII. V. CAL.
FEBR.

Carolus in conditorio, ut est in ejus vitâ ab Pithæo editâ, seden-
tis habitu collocatus est, aromatum pigmentis delibutus, regio cul-
tu insignis, nisi quod pro intimâ tunica, cilicinum thoracem, quem

O 4 viuus

DE S. CAROLO MAGNO IMP.

viuus affligendo corpori gestarat, ostentaret. Manibus sacram novi instrumenti historiam ferebat, coronæ sacræ salutare crucis lignum adiectum. Pera aurea, piæ peregrinationis tessera, ab humero suspensa. Sceptrum & scutum ex auro (ab Leone pontifice olim consecratum) è regione sedentis fixa. Hæc ornamenta in hypogeo sedenti addita.

Corpore fuit, ut ferè describit Eginhardus spectator illius & gener, ampio & robusto; staturā procerā, quæ tamen justam non admodum excederet, septem sui corporis pedum, vertice rotundato, luminibus prægrandibus, radiantibusque, naso supra mediocritatem magno, cæsarie canicie venerandā, fronte serenā, & exporrectā; inerat ori regia dignitas & majestas, seu stantem cerneret, seu sedentem; ceruix tamen breuior & obesior, ventérque projectior, quem artuum reliquorum granditas excusabat; incessu firmo & virili. Appellatus à Pop. Romano primū PATRICIVS, mox AVGVSTVS, & MAGNVS; ab Synodo Moguntinā CHRISTIANISSIMVS; quod postea nomen fuit Galliæ regibus æternum; ab eadem RECTOR VERÆ RELIGIONIS; DEFENSOR SANCTÆ DEI ECCLESIÆ; à Concilio Rhemensi, PIISSIMVS: ab Arelatenſi, PRINCEPS & IMPERATOR & ORTHODOXVS.

Erunt fortasse, qui querentur multa in Caroli M. vitâ præterita, res quásque memorabiles & maximè illustres penitus neglectas, ut sunt de Rutlando in Hispanijs cæso; de Hildegarde Caroli conjugi; de profectiōne Caroli Hierosolymitanā; de morte Caroli & viuio Turpini; atque hoc genus alia non pauca, quæ poterant D. Caroli memoriam reddere augustiorem; sed ego nullā vanitate orationis cuiusquam vñquam creuisse famam existimo, imò factum inde, ut etiam veræ laudes detererentur; habet enim hoc falsa quamvis in speciem amoena narratio, ut veram etiam, incredibilem reddat. Legimus & nos non paucos, qui virtutes Caroli composuerunt, sed mihi ex veteribus principes sunt, Eginhardus, & quos extra ordinem in orā cognouisti. Alia aut apertè falsa, aut dubiæ fidei satiūs visum est silentio transmittere.

THASSILO